

■ ADONIS

25 fevral 2017

WWW.KASPI.AZ

“Əs-Suri” qəzetinin (1971, No: 15-16) əməkdaşının Adonislə müsahibəsi

- Sürrealizm istiqamətində dil və forma sahəsindəki eksperimentlər şeirlərinizdə və tənqidi yazılarınızda yenə də üstünlük təşkil edir. Bu eksperimentlər ərəb gerçəkliyinin inkişafı ilə bağlıdır, onlar bu günün ruhunu necə ifadə edirlər?

- Fikrimcə, eksperimentlər arasında ən yaxşısı odur ki, o, sənə adət edilmiş şeylərdən yaxa qurtarmağa yardımçı olsun. Başqa sözlə desək, standart tənqiddən bu şəkildə dəf edilməsi, yeni orijinal formaların yaradılması naminə ənənəvi bədii strukturların sındırılması, müasir həyatın dinamikasına uyğun gəlməsi. Yalnız bu tipli eksperiment gerçəkliyə onun bütün çoxcəhətliyi ilə yanaşmağa imkan verir.

- Lütfən, izah edin, bu kontekstdə şairlə kütlə arasında mürəkəblilik nədən ibarət olur?

- “Kütlə” deməzdim, oxucu deyirdim. Bunun prinsipial əhəmiyyəti var. Çünki bəzən sirli poetik sənətə zövqləri uyuşmayan oxucular müraciət edir - bax bu, əsas məsələdir, yəni oxucu məsələsi, kütlənin sifəti olmur. Poeziya ilə oxucu arasındakı münasibət isə hər bir oxucunun mədəni səviyyəsindən birbaşa asılıdır.

- “Yaradıcılıq mahiyyətdən kənar məqsəd güdməməlidir, başqa sözlə, yaradıcılığın məqsədi elə onun özüdür”. Bu sözlərdə poeziyanın siyasi, sosial və ideoloji funksiyaları inkar edilir. Sizcə, poeziya ilə gerçəklik arasında hansı əlaqə mövcuddur və ədəbiyyatçının mövqeyi necə olmalıdır?

- Poeziya birbaşa sosial və siyasi funksiya daşımalıdır. Ola bilər ki, bunu o, bilavasitə icra etsin, yəni oxucunun baxışlarına, hislərinə təsir etməklə, onun baxışlarında gözəllik anlayışını formalaşdırmaq. Poeziyanın bu şəkildə oxucuya təsirini əyaniləşdirmək üçün qeyd etmək mühtəmdir ki, poetik deyimdə əsas olan nəsnə məzmun deyil, ifadə üsuludur. Hansı gerçəkliyi nəzərdə tutduğumuzu müəyyənləşdirmək vacibdir: əşyaların gerçəkliyi, fikirlərin gerçəkliyi yaxud əməllərin gerçəkliyi. Yaxud hamısı bir yerdə. Real olanla mümkün olanın əlaqəsi nədədir, - bunu müəyyənləşdirmək lazımdır və mümkün olan şey dedikdə nəyi nəzərdə tuturuq...

- Şeirlərinizi necə yazırsınız?

- Şeiri yazmaq mənasında mənə əvvəlcədən düşünülmüş plan olmur. Bəzən məni yaradıcılıq prosesinə yönləndirən ideyalar doğulur, ancaq şeiri tamamladıqda görürəm ki, nəzərdə tutulan niyyətdən çox uzağa getmişəm, bəzən onun əksini yazmışam. Mənim üçün qəsiddə yazmaq xüsusi bir vəziyyətdir, - məhz bu məqamda anlayıram ki, həyatı yaşayıram və onu dərinləndirən başa düşürəm.

Xəyallar uşaqlığa doğru addımladıqca böyüyürmüş

BULUD ÜÇÜN GÜZGÜ

Qanadlar,
Əfsus mumdan qanadlar,
Yağan da heç yağış deyil,
Fəryadımızda üzən gəmilərdir.

* * *

İkimizdən hansımızın keçmiş olduğunu nədən biləcəm?
Necə deyə bilərəm ki, eşqimiz
Zamanın qırıqlı əllərində qalıb

* * *

Biz nəyi itirdik, nə bizdə yoxa çıxdı,
Bizi ayıran məsafə kimə məxsusdu
Bəs indi bizi bağlayan nədir?
Hələ də bir bütövük
Yoxsa hər ikimiz çiliklənib ölmüşük?
Bu necə küldü ki,
Onun cismi mənimkidi, indinin özündə də
Ayrılmaz bir şeydi bu.

* * *

Sənle necə rastlaşmağı bilmədiyim
Hər anın yaddaşını sil getsin

İŞİĞA TOXUNMAQ

Gecə bədirlənmiş ay altında
Süd yolunu axtarırsan.
Su yoluymuş görəcəksən,
Qolların çaya dönüb
Sinən də mənəsinə
Bu gün göylər şeir yazdı
Ağ mürəkkəblə,
Adını qar qoydu
Yuxun cavanlığa çəkir səni,
Sənə hey qocalırsan.
Xəyallar
Uşaqlığa doğru addımladıqca böyüyürmüş.
Yuxu bir idman atı,
Heç nəyə toxunmadan
Uzaqlara aparır bizi
Bulud yorulub indi
Gözünün seçdiyi ən yaxın çaya sinir
Köynəyini yumaqçün.
Ayağını suya qoyar-qoymaz
Köynək yoxa çıxır.
Uçub gedir,
Yatağından qızılgül çıxır, Səhərin əlindən yapışır,
Gözlərini ovuşdurmaqçün
Palma gövdəsiylə danışır.
Qızılgül ətriylə
Küləklə fəza sərgərdan,
Əl-ələ tutublar.
Göyqurşağı?
Yerlə səmanın birliyi,
bircə sapdan toxunmuş
Payızın enişi boyu yeriyir.
Yazın əlinə söykənib,
Göylər də ağlayır.
Tez də gözlərini silir,
Üfüqün dəsmalıyla.
Yorğunluq gəlsə
Külək səmada xalça toxuyar,
Üstündə uzanmaqçün
Günlərimin meşəsində.
Küləkdən başqa
Yer qalmadı nəyəsə,
İşığa toxunmaqçün
Kölgənə dirsəklənməlisən.
Hər də mənə elə gəlir bu külək
Çiyinlərimə baş qoyub
Uşaq kimi ağlayır.
Ağaca
Meyvəsini necə anlatmalı,
Ya da göyqurşağına
toxunduğu ipliyi?
Sanki bir əldi
İşiq kölgələrin ipləri üstündə
yerini dəyişir.
Fəzanın çiynidir
orda,
qara buludların altında
parçalanır.
Gilyotin üçün fəza da
kəsilməli başdı.
İşiq ola bilməzsən
Gecəni
Çiyinlərimdə daşımadan
Buludlarla müqavilə bağlayacam,

Yağışı azad etməkçün
Başqa birisi də
Küləklə
Bizi - məni və buludları
Buraxsın, gedək azadlığa
Sözler sürgündə yaşayır,
Yollar vətəndə
Nə qəribədi bu sözləşmə,
Sahillə dalğalar arasında
Ləpələ yazını yuyub aparır
Xatirələr bir başqa evin.
Buraya yalnız
Xəzələ dönmüş cismilə
Girə bilərsən...

FLORENSİYA VƏ HÜSEYİNİ SALAMLAMA

Pələng çayını Evfatla birləşdirən
Çayın sularında
Ayaqlarını yuyan
Bir şumer Allahına deyirdim.

Dostum, Allah, həqiqətdirmi ki,
Bir gün arvadının qulağına pıçıldayıbsan,
Deyibsən ki, “bu dünyada mənimçün ən çətini
Elə Allah olmaqdır”.

Birdən mələklər
Üstümüzə tökülüşüb də
Dil boğaza qoymasalar:
Söz oddursa,
Sükut olsa-olsa cəhənnəmin kandarıdı.

Doğrudan da, qəzaların kökü
Göylərdə bitər, cücərer.
Doğrudan da, Bağdadda daşlar
Utandanda çatlaya bilər.

Parisdə, kədər dolu otaqda
Ölkəmi dizlərim üstünə almaq istərdim.
Bu heç də Rembonu təqlid olmaz, dostum,
Bu onun gözəlliyə yanaşmasıydı, ancaq
İndi bəyan etməyə qorxduğum
Digər insan hüquqlarının əsasını qoymaqdan yanaydı həm də.

Görəsən, dilin qocalığı
əlifbanın uşaqlığına nə qədər möhtacdı.
Dünya qətlə yetirilmiş cəsədlərin üstündə
ağlayıb da
Göz yaşlarını qurutmaqdan bezməyəcək,
O vaxta qədər ki,
Günlərin gözəl bir günü
Ey ana torpaq özünü
Dan yerinə təslim edəsen.

* * *

Bu qızılgül öldür, görünməz, bilərəm,
Bu qadın da eləcə,
Onu üzü səmanın astarıdır,
Bulud-bulud tanıyıram oranı,
Mənim göylərim yerin cənnətini çəkib qaldırır
Tarixə xoş gəldin, - deyir
Həm də atom külünə,
Faniyyə...
Necə ümitsiz olmasın
Külək onun yoludur.

* * *

Səsinə eşitmərəm onun.
Bu əlifba nə deyir görən?
Şair çöllərində uzanan meşələrdən şübhələnir,
Simşəkləri başına yağdırır...

* * *

Məhəbbət:
Hesab eləyəm ki,
əbədiyyətin bardağı
axıb tökülür
Məhəbbət:
Ulduzdu - dil çıxarıb torpağa yalvarır...

* * *

Dedim ki, cəhənnəm olsun dəftərlər də, kitablar da...
Cavab vermədi.
Əllərinin arasında şübhə çayı axıb getdi
İkimizin arasından şəfəq çayı axdı
Əllərimiz birləşdi,
Boğazımız qovuşdu
Kitab oldu.

Tərcümə etdi:
Cavanşir Yusifli